

จดหมายเหตุเก่า

เรื่องพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา
แต่งทูตไทยไปนมัสการพระมอญเจ้าเมืองหงสาวดี

แจกในการพระกฐินพระราชทาน
นายพลตรี หม่อมเจ้าเสรรฐศิริ
อธิบดีกรมแสงสว่างพาการ

ณ วัดทรงธรรม

จังหวัดพระประแดง

พระพุทธศักราช ๒๔๗๐

โรงพิมพ์ไธยกอพิพรตชนาการ

อธิบาย

จดหมายเทศซึ่งพิมพ์ในสมุทเล่มนี้ กล่าวถึงเรื่อง
พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ ๑ ซึ่งทรงกรุงศรีอยุธยา ทรง
แต่งตั้งให้ไปบูชาพระเจดีย์องค์ ๑ (ในสำเนาข้างฉบับ
ว่าพระเมลาเจดีย์ บางฉบับว่าพระมาลัยเจดีย์ บางฉบับ
ข้างต้นเรียกว่าพระเมลาเจดีย์ ต่อไปข้างปลายเรียกว่า
พระมาลัยเจดีย์) ณ เมืองหงสาวดี พวกทูตที่ไปนั้น
กลับมาแล้วความพรรณนาถึงทางที่ไป แลพระเจดีย์ที่ได้
ไปเห็น จึงมีผู้เอาความที่เล่าเรียบเรียงเป็นจดหมายเทศ
ฉบับนี้ ความที่ปรากฏในจดหมายเทศฉบับนี้ ใครอ่าน
ก็เห็นจะลงเนื้อเห็นเป็น อย่างเดียวกันว่า กล่าวเกินจริง
โดยมาก แต่เป็นจดหมายเทศที่ปรากฏมาเก่าแก่แต่
โบราณ ย่างที่ชั้นเดิมจะเป็นแต่เรื่องสำหรับเล่ากันมา
ฟังมาจลลงเป็นหนังสือต่อชั้นหลัง หรือเป็นหนังสือมีอยู่
แต่โบราณ แต่ความเคลื่อนไหวคลาไคลไปโดยเหตุที่คัดลอก
กันหลายต่อ ๐๗/25๐๐ อย่างไรก็ดี เห็นว่าผลความจริงคงจะมี
อยู่ข้าง ควรจะพิมพ์ไว้มิให้สูญเสีย

จะกล่าวข้อความซึ่งได้ลงพิพรรณาสอบสวน พอเป็น
อธิบายแก่ท่านทั้งหลายผู้ที่ได้ รับหนังสือนี้ไปอ่าน อันนาม
มหาเจดีย์สถานซึ่งเรียกในจดหมายเหตุนี้ต่างกันอยู่เป็น
สองอย่างนั้น สืบถามไต่ความว่าพระเจดีย์ที่เรียกว่า
เมดเจดีย์ทุกวันนี้หาไม่ พระเจดีย์ที่ชื่อนองเคียวกน
มีแต่พระเกศธาตุอันเป็นมหาเจดีย์สถานณเมืองว่างกึ่ง
แต่พระเจดีย์ชื่อว่ามาลยเจดีย์นั้น มีอยู่ที่เมืองหงสาวดี
แต่มีไต่เป็นพระเจดีย์สำคัญเช่นพระมุตเตา ไต่ความ
จริงสันนิษฐานว่า พระเจดีย์ที่ทศไทยไปบูชาครั้งนั้น
เห็นจะเป็นพระเกศธาตุที่เมืองว่างกึ่ง ด้วยเป็นมหาเจดีย์
สถานมาแต่โบราณ แลในสมัยนั้นเมืองว่างกึ่งยังเป็น
แควนรามัญ ซึ่งเรียกในจดหมายเหตุว่าเมืองหงสาวดี
ก็ไม่อัครรยอันใด หมายนามว่าเป็นประเทศอย่างเดียว
ก็เรียกประเทศสยามว่ากรุงศรีอยุธยาโบราณ แม้คิด
เห็นเช่นนั้น ของจดหมายเหตุฉบับนี้เคยเรียกกันมาว่าไป
บูชาพระเมดเจดีย์หรือมาลยเจดีย์ที่เมืองหงสาวดี จะ
แก้ไขตามอัตโนมติหาควรไม่ จึงคงไว้ตามเดิม

ค

พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาซึ่งโปรดฯ ให้ทูตไป
ยชษาพระมหาเถรเจดีย์น พิศุเคราะห์ดีในเรื่องพงศาวดาร
เห็นว่าจะเป็นสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งเสวยราชย์
ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๙๓ จน พ.ศ. ๒๐๓๑ ท้ายปรากฏ
ในหนังสือยวนพ่ายแลหนังสือพระราชพงศาวดารประกอย
ว่ามีทางสัมพันธ์มิตรไมตรีกับพระเจ้ารามธิบดีซึ่งถูกธร
เมืองหงสาวดี เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสด็จ
ออกทรงผนวช พระเจ้าหงสาวดีได้แต่งตั้งทูตให้เชิญเครื่อง
บริวารเข้ามาถวาย

อนึ่งมีข้อคำขบถที่ทศเคียรทางปรากฏอยู่ในจดหมาย
เทศที่พิมพ์นข้างคำขบถ ได้ให้ลงสืบสวนก็หาได้ความว่า
มีข้อคำขบถเหล่านั้นอยู่ในท้องที่หนทางที่กล่าวถึงไม่ แต่
ก็ไม่ปลาตอันใด อาจจะเป็นข้อที่เรียกกันมาแต่เก่าก่อน
แลเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปเสียในภายหลังก็เป็นได้

๑๙.

จดหมายเหตุ

เรื่องทูตไทยไปนมัสการพระมาลัยโดยเจดีย์ทองหงสาวดี

วันพฤหัสบดีขึ้นสี่แรมสิบสองค่ำ จุลศักราชล่วง
แล้ว ๑๒๒๕ ปีมะโรงสัมฤทธิศก ยังมีท้าวอู่ทองพระองค์
หนึ่งอยู่ในเมืองหงสาวดี ให้ข่าวสารมาแจ้งกรุงศรีอยุธยา
ให้กราบทูลสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวว่า ยังมีเมืองหนึ่ง
เคียงข้างตะวันตกทิศเหนือ นามชื่อว่าหงสาภิราช ยังมี
มอริยพระองค์หนึ่งกล่าวว่าเป็นเมืองสมเด็จพระพุทธเจ้า
อยู่หัวของเรา แลเมื่อพระองค์เจ้าเสด็จอยู่ในเมือง
ลังกาทวายนั้น ยังมีพระภิกษุสองพระองค์กวาดตักถ้ำ
แลพระมหากรรมาธิคุณเจ้าพระพุทธภูภากรณาห้าม พระ
ภิกษุสองพระองค์คนนึ่งมีพง แลสมเด็จพระพุทธเจ้าจึง
เสด็จพระราชดำเนินมายังเมืองหงสาวดี ยังมีพระยา
องค์หนึ่ง ทรงพระนามชื่อว่า พระศรีธรรมมาโคกราช
เชอจึงสร้างพระมาลัยโดยเจดีย์ ถวายแก่สมเด็จพระพุทธเจ้า

แลเมื่อจะก่อพระมาโดยเจตย์นั้น พญาเออให้ตั้งประค
 สประค เขานันสองประคออกนันสองประค แลพญาเออ
 ให้เอาทองมากองไว้เป็นอันมาก ให้แก่คนซึ่งจะไปทำ
 การนั้น ให้เส่มอกันคนละตำลึงทอง ถ้าแลผู้ใดมี
 ใ้ใครขทอง ก็มีให้เข้าไปทำการเลย

แลเมื่อเจ้ากรุงศรีอยุธยา แจ้งประพฤติข่าวสาร
 แล้ว จึงพระราชโองการมาณขัตติยราชสุรสิงหนาทดำรัส
 ครัสไช ให้พระศรีธรรมราช แลขุนการะเวก
 ยกระบัตร์ แลนายภคาคเฉลียงเมืองอินทร์ เมือง
 พรหมนัน แลนายจำเพลิงกำจาย นายจำพลายกำจัก
 แลนายหาญใจเพชร นายจำแก้วสงคราม แลชาว
 สงฆ้องครักษสมหโหศมไพรขณไปหารอัยคนทั้งคัวนาย
 ให้ไปคชณศรณว่าจะมีมาโดยเจตย์วังฤฯฯ หามิได้

แลพระศรีธรรมราชกับข้าหลวงผู้มีชชง กรวย ถวาย
 บังคมลาสมเด็จบรมจักรพรรดิราชแล้วยก
 ออกจากกรุงศรีอยุธยา มาถึงเมืองสุพรรณบุรี ยก

ออกจากเมืองสุพรรณบุรี (ไปย่านสย้า) ยกออกจาก
 บ้านสย้าไปเอานายก ออกจากบ้านนายกไปเอายาง
 เจ็ดต้น ยกจากยางเจ็ดต้นไปศาลางาม ยกจาก
 ศาลางามไปถึงตำบลข่อยหิน ยกจากข่อยหินไปถึงแม่น้ำ
 ชมเกลียว ยกออกจากนั้นไปถึงพระอนันต์มฤตติของค
 หนึ่งยาวไ้สี่เส้น ยกแต่พระสัมฤทธิ์ไปถึงยางหิน ยก
 แต่ยางหินไปถึงเขาหลวง ยกออกจากเขาหลวงไปถึงสัน
 แคนเมืองศรีอยุธยา แต่เนินไปหาบ้านมีไ้โดย ทาง
 นนั้กว้างไ้สี่ข้าวา แลหนทางนั้นมคันมีใหญ่
 แต่ปลายย้อมอ่อนเข้าตากัน วันวันไปทงกลางคืนแล
 กลางวัน แต่หนทางนั้นประคองทงหน้ากลอง แลมี
 กลดนคอกไม้หอมวรรณไปตามหนทางนั้น แลคันไม้ผล
 ล้วนกินไ้ แลหนทางนั้นสนุกเป็นอันยงหนักหนา หา
 ทะอ่อมามีไ้โดย แต่ทางเคื่อนนั้นยไ้ไ้ถึงเตอน
 หนึ่งกยเจ็ดวัน แต่นนลงบ้านอนหนึ่งชื่อว่าบ้านนารายณ
 ลัหาร แลเห็นชอกพระมจโดยเจกีย้อยลิบ ๆ จักรเดิม
 แก่นนครเข้าไ้ปลามวงจรงตงเมืองหงสาวดี

แลชนการะเวก กบิพระศรีธรรมราชกบิข้าหลวงทั้ง
 ยวง จึงพากันเข้าไปในกำแพงนั้น ก็พบตาปะชานัน
 องค์หนึ่ง ตาปะชานันจึงถามว่านมาแต่ไหน มา
 ประสงค์สิ่งอันใด ข้าหลวงทั้งยวงบอกว่าข้าพเจ้ามา
 มาแต่กรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมขพิตร
 เจ้าอยู่หัวใช้ให้มาชวนคุณพระมาโดยเจกีย์ว่าจะมีจริง
 ฤา ๆ หากมีไค้ ใช้ข้าพเจ้ามาตามกฎหมาย เขา
 ฎมมะสถานประมาณคนในพระมาโดยเจกีย์เจ้า ไปทูล
 เกล้าทูลกระหม่อมถวาย แก่สมเด็จพระมหากษัตริ
 เจ้าอยู่หัวแห่งควข้าพระพุทธเจ้า

แลครั้นนี้ตาปะชาน นำพวกข้าหลวงผู้มีชอทั้งยวง
 เข้าไปหาสมเด็จพระสังฆราชา ๆ จึงถามว่าอุบายสักทั้ง
 ยวงนี้ มาจะประสงค์สิ่งอันใดมาแต่บ้านไคเมืองไค แล
 ชนการะเวกยกกระษัตริพระศรีธรรมราช กบิข้าหลวงผู้
 มีชอทั้งกรายทูลเรียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าทั้งยวงมา
 แต่ศรีอยุธยา สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้า

ตรัสใช้ให้มาตบุตรมาโดยเจตย์ พระสังฆราชาจึงให้
คาปะชาวกคนหนึ่งเป็นคนเฉลียวฉลาดเข้าเฝ้ากราบ จึงให้นำ
ข้าทูลวงทั้งปวงไปทูลพระระเบียงเถิด

คาปะชาวนั้นจึงพาข้าทูลวงทั้งปวงไปนมัสการที่พระ
ระเบียง พบพระระเบียงนั่งคายนกด้วยเงินหนาสามนิ้ว วัด
ไทรแก้วแสงหนึ่งกับสี่ห้าหว้า วัดไทรขาวไทรสองเส้น
เสาส่งนนโตเลนหนึ่งกับสี่วา เหลี่ยมเสาคู่ละเหลี่ยม
นน วัดไทรแก้วคอกคนเพรง คิอพระระเบียงนนแต่ล้วน
ศิลาทั้งแท่ง แลพระพุทธรูปอยู่ในพระระเบียงนนทอง
สังไทรห้าวา ทนอยู่นนสังไทรหกวา แลขนการะเวก
ยกกระบัตพระศรีธรรมราช กับข้าทูลวงทั้งปวงจงทักขิณ
พระระเบียงไต่ถามหนึ่งแต่เขาพอดาคัด ถ้าจะทักขิณไป
ไทรร้อยทั้งสี่คานนน ส่วนจึงรอมพระระเบียงนน แล
ขนการะเวกยกกระบัต กับข้าทูลวงทั้งปวงไปนมัสการ
แล้ว ก็พากันไปหาพระสังฆราชา ๆ จึงว่าพรุ่งนี้ไปไหว
พระปรางค์ ครั้นรุ่งขึ้นเวลาเช้าคาปะชาวก จึงนำ

ข้าหลวงทั้งปวงไปไหว้พระปรารักษ์ แลชนการะเวกยกกระ
 ยัตริจึงว่าปรารักษ์คนสูงต่ำใหญ่่น้อยสักเท่าไร ตาปะชาว
 จึงบอกว่าโกลยสงขณไปไ้ร่อยเส้น ในพระปรารักษ์นั้นกว้าง
 ยัสยเส้น เหลลยมพระปรารักษ์แต่ละเหลลยมมนันก็กว้าง
 ยัสยเส้น ยันไ้โคนนัครทองแกลงมอย์ทั้งสองข้าง จึง
 ขนไปดังราวบันได ๆ นั้นย่อมนแล้วไปค้วยเหล็กใหญ่เจ็ดกำ
 ลูกขันไ้โคนนัครทองแกลงใหญ่ไ้สามกำ เสาฉัตร
 ทองแกลงใหญ่ไ้เก้ากำ แลชนการะเวกกับข้าหลวง
 ทั้งปวง ก็พากันขนไปแต่เช้าจนเที่ยง จึงถงท่ามกลาง
 พระปรารักษ์นั้น ทกลางพระปรารักษ์นั้นมหงส์สัศตว เอาหัว
 ไปทั้งสี่ทิศ เอาหางมาประชุมกัน พระพทธรูปเจ้า
 นั้นหลอด้วยทองคำทั้งแท่ง ข้าหลวงจึงวัดแต่ต้นหงส์
 นั้นใหญ่ร้อยแปดกำ วัดแต่หงส์ขนไปสงไ้ร้อยแปดศอก
 ตวหงส์สัศตวนั้นทานหลอด้วยทองคำทั้งแท่ง แลพระพท
 รูปหลอด้วยทองคำสงองค์ละศอกอยู่หางหงส์ทั้งสัศตวเป็น
 พระพทธรูปสงสองร้อยพระองค์ แลชนการะเวกยกกระยัตริ
 กับข้าหลวงก็กลบลงมาพอไ้ไ้เพลลา

แลขุนการะเวกจึงถามตาปะขาว ว่าพระปรางค์คือ
 ผู้ใดสร้าง แลตาปะขาวจึงบอกว่า พระศรีธรรมโศกราช
 สร้างถวายสมเด็จพระพุทธเจ้า เมื่อสร้างนั้นเธอให้ตั้ง
 ประตูสี่ประตู เช่นนี้สองประตูออกนั้นสองประตู พญาเธอ
 ให้เอาทองมากของไว้เป็นค่าจ้างแก่คน ซึ่งเข้าไปทำการ
 นั้น ถ้าผู้ใดเอาทองคำลงหนึ่งจึงให้เข้าไปทำการแล
 ตาปะขาวจึงบอกว่าเมื่อสร้างพระพุทธรูปบนพระปรางค์นั้น
 ชนไปทำการนั้นตกลงมาตายได้ประมาณเก้าโกฏิ แต่
 ชนตกมาตายนั้นไปสวรรค์ทุกคน ขุน
 การะเวกจึงถามตาปะขาวว่าพระปรางค์นั้นก่อด้วยอิฐ
 ก่อด้วยหิน ตาปะขาวจึงบอกว่างก่อด้วยอิฐ แลย่อม
 เอารักกันยึกแผ่นแล ตาปะขาวจึงพาขุนการะเวก
 ยกระษัตริย์ ได้ไปดูแผ่นอิฐที่ยังเหลืออยู่ร้อยแผ่นนั้น
 ขุนการะเวกจึงให้นายหาญใจเพชร วัดแผ่นอิฐนั้นดูโดย
 ยาวได้ห้าวา แลโดยลึกกันนั้นได้ห้าศอก แลโดยหนา
 สี่ศอกหกนิ้ว แลตาปะขาวจึงบอกว่าแก้วอยู่ในยอด

พระปรางค์นั้น ใหญ่ห้าอิมคนเพรง แท่งเหล็กร้อยแก้ว
 ไขว่ไขว่ใหญ่ได้สี่ก้าคนเพรง แล่ท่านเอาทองคำตีเป็น
 แผ่นหนาสามนิ้ว กว้างศอกหนึ่งยาวห้าศอก หุ้มแต่ยอด
 นนกลงมาถึงท่ามกลางพระปรางค์นั้น แล่วงแหวน
 หนาสามนิ้วเหมือนกันกับทองนั้นหุ้ม แต่ท่ามกลางนั้น
 ลงมาซุกซิบนนั้นแล้ว จึงแห่ทองหนาสามนิ้ว แล่แผ่น
 เงินหนาสามนิ้ว หุ้มแต่ซุกซิบลงมาถึงพระปรางค์นั้น
 แล่วงแหวนทองแดงหนาสามนิ้ว คาคแต่พันพระปรางค์
 ออกไปเต็มรอยบริเวณพระปรางค์ชั้นใน ชั้นนอกเต็มไป
 ด้วยทองแดงสนทงนั้น

ขุนการะเวกถามตาปะขาวในอารามนี้ยังมีอะไรอีก
 บ้าง ตาปะขาวจึงบอกว่ายังมีสระน้ำมนต์สระหนึ่ง ยังมี
 สระน้ำมนต์หอมสระหนึ่ง ตาปะขาวนำไปดื่บทสระทั้งสองนั้น
 แล่ขุนการะเวกให้นายเกวี่ดสังศรวามวิฑสระนั้นค ่ปาก
 สระนั้นกว้างเส้นหนึ่งกบห้าวา สีเหลืองมจิศรสีเท่ากัน
 08/07/2564 TJDC
 แล่ขุนการะเวกจึงถามว่าสระทั้งสองของผู้ใดสร้าง ตา

ประชาชนขอกว่าสระน้ามันนั้น ของสมเด็จพระอินทราชา
 ธิราชเจ้าประดิษฐานไว้ ให้เป็นทานแก่คนทั้งหลายแล
 พระสงฆ์เจ้าจะได้ตามบูชาพระพุทธรูปเจ้า แลสระน้ามัน
 หอมนั้นพระพรหมมาประดิษฐานไว้แก่พระสงฆ์เจ้านั้น
 อันเป็นโรคโรคาเจ็บหเจ็บตาทั้งปวงก็หาย ตามเล่า
 หนังสือกลางคนก็หายหาอนแล ขุนการะเวกกับ
 ข้าหลวงทั้งปวง ก็พากันกลับมาหาพระสังฆราชา ๆ จึง
 ว่าพรุ่งนี้จะให้พาไปไหว้พระเชตพน

ครั้นเพลาคาประชาชนนำขุนการะเวก กับข้าหลวง
 ทั้งปวงไปตามมรรคา แต่พระมาโดยเจกียไปถึงพระ
 เชตพนนั้นหนทางไกลได้สียห้าเส้น ไปถึงพระเชตพน
 แลวข้าหลวงจึงวัดโดยสูงนั้นโคห้าสียเส้น โดยกว้าง
 ได้สียแปดเส้น ข้าหลวงถามคาประชาชนว่าเราจะอยู่แต่ นอก
 ฤ ๆ จะเข้าไปถึงใน คาประชาชนจึงว่าเราจะเข้าไปใน
 พระเชตพน แลพากันเข้าไป ขุนการะเวกจึงให้วัดโดย
 ยาวได้สียเส้น แลเหลือยุมคือแต่ละเหลือยุมวัดได้เจ็ดวา
 สองศอกคนแพรง จึงวัดแต่ปากประตูพระวิหารเข้าไป

ไปถึงแทนพระพทธเจ้าตรีศพระศธรรมเทศนานั้น ใกล้เคียง
 ใต้สามสิบแปดเส้น แต่ฐานทรงพระพทธเจ้านั้นเต็ม
 ใต้ห้องหนึ่ง แต่วัดคนบิลลงกพระเสด็จนางนั้น สูงชัน
 ไปได้สามชั้น ๆ ละวา ย่อมแผ่เงินหุ้ม ชั้นสามแผ่
 ทองคำหุ้มหนาสามนิ้วเหมือนกันทั้งสามชั้น แลขุน
 การะเวกก็เข้าหลวงทั้งปวง ก็พากันกลับออกมา
 ถึงประตูพระเชตุพน แลขุนการะเวกจึงถามตาปะขาวว่า
 ท่านผู้ใดสร้าง ตาปะขาวจึงบอกว่ากระบิลมหาเศรษฐี
 สร้างถวายแก่สมเด็จพระพทธเจ้า แลเมื่อสร้างนั้น
 เศรษฐีจ้างช่างทาสของเศรษฐีเอง เสมอกันคนละกำลัง
 ทอง แลขานเศรษฐีนั้นกำแพงแกวถงเจ็ดชั้น แล
 ขุนการะเวกจึงถามตาปะขาวว่า พระเชตุพนนี้ใหญ่โต
 กว้างขวางดังนี้ เทพามนุษย์มานั่งฟังธรรมเทศนา ยังจะ
 เต็มแลดู ตาปะขาวจึงบอกว่า เมื่อพระพทธเจ้าตรีศ
 พระธรรมเทศนาอยู่นั้น เทพยาคอินทรพรหมแลเทพา
 มนุษย์มานั่งฟังพระศธรรมเทศนา ก็ยอมเขยตเสยต
 กันประตูจึงว่าเขยตทนาน

แล้วข้าหลวงจึงถามคาปะขาวว่าในอารามนี้ ยังมี
 สิ่งอื่นใดอีกบ้าง คาปะขาวจึงบอกว่ายังมีพระพุทธรูปหนึ่ง
 ปากกว้างโตเท่าหัว โดยสูงขึ้นไปสี่แปดวา โดยหนา
 สิบเจ็ดนิ้ว ใหญ่โตเรียบร้อยแปดสิบห้า ไม่ดีระฆังนั้น
 ใหญ่โตสี่แปดก่า จนการะเวกก็ข้าหลวงทั้งย่อง
 นนั้พากันกลับมาหาพระสังฆราชา ๆ จึงถามว่าอย่าลื
 กทั้งย่องมาไหว้พระเศตพน แลพระมาโดยเจตยงจะ
 ส่นกอยู่ฤๅคนใด ข้าหลวงจึงกราบทูลเรียนความว่า
 ข้าพเจ้าผู้มชอไปเที่ยวนมัสการ แลถามมะเสถานสนกยง
 นกหน้าหาที่เส่มอบมิได้ ข้าหลวงจึงกราบเรียนพระ
 สังฆราชาว่าพระสังฆมอยู่ในอารามนี้มากน้อยสักเท่าไร
 พระสังฆราชามาเอาขานัญชพระสังฆมาขึ้นให้ จน
 การะเวกอ่านคโตพระสังฆสองแสนกยสิบพระองค์ พระ
 สังฆราชาจึงถามว่าณเมืองศรีอยุธยาขึ้น ยังมีพระสังฆ
 อยู่ฤๅ แลพระสังฆเจ้านนยอมทรงผ้าอันใด จนการะเวก
 จึงบอกว่พระสังฆฝ่ายอุคตศทรงผ้าเหลือง ฝ่ายข้าง

ขาเรียมุทธรังผาแดง พระสังฆราชาจึงว่าพระสังฆมุทธรัง
 ผาเหลืองท่านเป็นลูกตถาคต แล้วข้าหลวงจึงนำของ
 กุฎีพระสังฆราชา นัยใดสามารถจะเก็บสิ่งของ เสากุฎี
 แต่ละเสานั้นใหญ่ร้อยเจ็ดก่า แต่ลวนศิลาทั้งแท่ง

แลพระสังฆราชาจึงเขียนอักษรตัวหนึ่ง แล้วแปลให้
 ข้าหลวงทั้งปวงฟัง ว่าตามขอมแลแปลออกเป็นคำไทย
 ว่าเลขเจ็ดตัว จึงโดยวิไลยจะได้ ใ้ใ้ใ้ทั้งสามตัว แล
 เลขเจ็ดตัวโตเมืองหงสาวดี ราชธานีโตแก่เมืองลังกา
 ทวีป โพนตัวโตโตแก่เมืองศรีอยุธยา ถ้าจะว่าไป
 ตามจริงไซ้เมืองหงสาวดีต่ำกว่าเมืองเชียงใหม่ร้อยสี่
 เส้น พระสังฆราชาแปลเป็นคำไทยแล้ว ยื่นให้แก่
 ข้าหลวงให้เอาไปถวายแก่มหาพิตร พระเจ้ากรุงศรี
 อยุธยา ขุนการะเวกจึงรับเอาอักษรแล้วจึงถามพระ
 สังฆราชาว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่เมืองลังกา
 ทวีปมาถงเมืองหงสาวดีนั้นสักกอย่าง แต่หนทางไกล
 ไกลสักเท่าใด พระสังฆราชาจึงบอกว่า หนทางไกล

ใต้สองพันสองร้อยโยชน์ พระมหากษัตริย์คุณเจ้าเค็ร
เจ็ดอย่างงมาถงเมืองหงสาวดี

แลชนการะเวกยกระบัตกรกษข้าหลวงทั้งปวง ไป
แรมอยู่เมืองหงสาวดีนั้นใต้เค็อนหนงกยสี่ห้าวัน แต่
คนไปควยหาร้อยนั้นตายเสียกลางทางสามร้อยคน ยัง
เหลือคนมาถงเมืองหงสาวดีแต่สองร้อยคน ข้าหลวง
จึงถามแก่สังฆราชว่า คนทั้งปวงเป็นเหตุอันใดจึงมา
ตายเสียกลางทาง ไม่ทันได้มานมัสการพระมาโลย
เจกีย พระสังฆราชจึงว่าคนทั้งหลายประมาทคเค็อน
พระมาโลยเจกียว่าโตใหญ่จนจะโตมามีโต อันหนง
เป็นคนขยาปหนา กระทำปาณาติบาตมากจึงมาตายเสีย
กลางทางนมาก มิได้มานมัสการพระมาโลยเจกีย แต่
บุญคนผู้นั้นโตขึ้นไปสวรรค์สนทนทุกคน ด้วยอานิสงส์ที่
ใต้คงโงมานมัสการพระมาโลยเจกีย แลข้าหลวงที่โต
ไปถงเมืองหงสาวดีสองร้อยคนนั้น ก็หนีบวชอยู่ห้าสี่
สองคน

08/07/2564

แลสมเด็จพระมหากระษัตราธิราชเจ้าผู้ประเสริฐ
เมื่อพระองค์ได้ทรงพงเรืองราวพระมาโดยเจดีย์ แล
อักษรพระสังฆราชาให้มานักชนชมไสมนต์ยินต์ ก็
อิมโอบในน้ำพระทัยเป็นกำลัง จึงทรงพระมหากรุณาแก่
นายไพร่ผู้มชชองชงไต ไปเมืองหงสาวดี จึงพระราชทาน
เงินทองเสื่อผ้าเป็นอันมาก แล้วยังไปรตเกล้าไปรต
กระหม่อมก็ปล่อยคนเหล่านั้นเสีย ให้ไปทำมาหากิน
โดยสบายเถิด อย่างกระเถอนที่ใช้ราชการวางวโยธาเลย
จนการะเวกยกกระษัตริ์แลพระศรีธรรมราชา แลพลไพร่
ที่ไตไปเมืองหงสาวดี ได้รับพระราชเงินทองเสื่อผ้า
แล้ว ก็ชนชมยินต์ ก็กราบถวายบังคมลาพระมหา
กระษัตราธิราชแล้ว ต่างคนต่างก็มาเข้าเรือนเคหา
แห่งคน ที่ศรัทธาในพุทธศาสนา ก็สละยศถรภรรยาโลก
เมื่อยออกไปบวชในพระศาสนาเป็นอันมากยิ่งนักหนา ถ้า
ผู้ใดได้พบได้ อ่านไตเขียนพงศาวดารเมืองหงสาวดีไว้
เหมือนหนังสือไตพบศาสนาพระพุทธเจ้า ถ้าได้อ่านก็

ไต่อาณิสสฺสมากขังนักหนา พึงแล้วขอกกันต่อ ๆ ไปเด็ก
 จะไต่ขุณฺณมากนักหนา หาที่ระอุปมามีไต่เลย ถ้าเขียน
 ไว้ กข เรือนไต่ขุณฺณวันสระแปดกัลป์มีไต่ซากเลย แล้วอาจ
 คัมมอุปทวโทษเสนียกัญญโร ความเป็นสิริมงคลระมีตะบะ
 เกษแก่คนผู้สร้างเขียนนั้น ถ้าแลผู้ไม่เชอสงสัยอยู่
 จะตกจะไปนวก แล้วจะเป็นยาปกครองนักหนา

สำนักหอสมุด